

ЛК – Літопис Київський // Полное собрание русских летописей. Т.2 Ипатьевская летопись. – СПб., 1908. – С.285-715

НГБ – Янин В. П., Зализняк А. А. Новгородские грамоты на бересте. - М.: Наука, 1986. – 312 с.

ПВЛ/1425 – Повѣсть временныхъ лѣтъ // Полное собрание русских летописей. Т.2 Ипатьевская летопись. – СПб., 1908. – С.1-285

ПВЛ/1377 – Повѣсть временныхъ лѣтъ // Полное собрание русских летописей. Т.1 Лаврентьевская летопись. – Л., 1926-28. – С.1-240

СДЯ – Словарь древнерусского языка (XI-XIV вв.): В 10 т. / АН СССР. Ин-т рус. яз.; Гл. ред. Р. И. Аванесов. – М.: Рус. яз., 1988. Т. 1 – 4.

СлРЯ – Словарь русского языка XI-XVII вв. – М.: Наука, 1975 – 2006. – Вып. 1-27

СНСК – Высоцкий С.А, Средневековые надписи Софии киевской. – К.: Наук. думка, 1976. – 455 с.

Ф – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. – М.: Прогресс, 1964 – 1973. – Т.1-4.

ХА – Книги времени и образы Георги мниха // Истрин В. И. Хроника Георгия Амартола в древнем славяно-русском переводе. – Пг., 1920. – Т. 1. – 612 с.

ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков: Праслав. лекс. фонд. / Под ред. О.Н.Трубачева. – М.: Наука, 1974 – 2005. – Вып. 1-31.

The origin of the suffix -ани (-яни), and its ability of gaining quality of forming pluralia tantum nouns were determined, lexis word forming types of names of nouns with this formant in the Ukrainian language of XI-XIII centuries were described.

Key words: *word forming structure, word forming meaning, pluralia tantum nouns, affixation, names of nouns.*

УДК 811.161.2'37(477.84)

Ганна Бучко,
Дмитро Бучко (Тернопіль)

НАЙДАВНІШІ ОЙКОНІМИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ТА ЇХ ПОХОДЖЕННЯ

Назви багатьох поселень Тернопільщини належать до числа найстаріших не лише на досліджуваній нами території, але й України в цілому. В ойконімії названого краю нами виявлено кілька десятків назв поселень, виникнення яких припадає на княжий період Київської Русі. До них зараховуємо насамперед ті, що засвідчені в літописах княжої доби, а також ті, що зафіксовані в пізніших писемних пам'ятках, але які утворені від давньослов'янських (давньоукраїнських) дохристиянських імен за допомогою архаїчних словотворчих формантів; ми враховуємо ще інші ознаки, що пов'язують ці назви з княжим періодом.

Ключові слова: антропонім, ойконім, топонім.

Відомо, що давність того чи того населеного пункту здавна визначають за часом його назви в історичних пам'ятках. Оскільки найдавнішими писемними джерелами в Україні є насамперед літописи Київської Русі княжої доби, починаючи з XI-XII ст., то найархаїчнішими прийнято вважати ті топоніми, які зафіксовані у названих джерелах. Літописи містять найрізноманітнішу інформацію про життя і діяння князів, їхні походи з дружинами, важливі перемоги та гіркі поразки, про оборону міст від ворожих навал. Крім цього, на сторінках літописів знаходимо згадки про надзвичайні події: пожежі, повені (велику воду), що мали місце в різних містах і місцевостях Київської Русі. Основним засобом локалізації будь-яких згаданих у літописах вчинків, подій, є, зрозуміло, топоніми, найчастіше ойконіми. На жаль, на сторінках літописів фіксуються переважно назви міст і тих поселень, які виконували в княжі часи вагомую суспільно-адміністративну функцію. Зрештою, щоб назва того чи того населеного пункту була внесена в текст літопису, грамоти чи іншого типу писемної пам'ятки, необхідно було, щоб це поселення стало об'єктом купівлі, продажу чи дарування, а також отримання статусу міста, зміни юридичного права тощо. Сказане вище частково пояснює чому тільки окремі назви міст і рідко сільських поселень чи окремих дворів зафіксовані в документах.

У давні часи не існувало звичного для нас сьогодні адміністративно-територіального устрою, а відповідно й списку усіх населених пунктів окремої території. Щойно починаючи з середини ХУІІ ст. у земських управах з'являються списки населених пунктів конкретних територій, з яких збирали податки. Таким є, наприклад, список сіл Галицької землі з 1676 р., який зберігається у ЦДІА у Львові (ф.5, оп.2, спр.1). Крім назв найважливіших для того часу міст у літописах згадуються назви поселень, ідентифікацію яких і їх локалізацію сьогодні не вдається здійснити, тому їх знаходження найчастіше визнають за окремими землями, напр.: *Вигошів*, *Вотнин* (Галицька земля), *Кобуд* (Болохівська земля), *Кульдерев* (Київська земля), *Кучелмин* (Галицька земля) та ін.

Якщо йдеться про ойконімію Правобережної України, зокрема територію Волині, Поділля і Прикарпаття, то найцінніші й одночасно найповніші дані, що стосуються фіксації в них онімного матеріалу з цих територій, містять багатотомні видання, які свого часу були надруковані в Україні, Польщі та Росії. Найбільшу цінність для вивчення ойконімії будь-якої території становлять люстрації окремих земель і укріплень, різного роду судові та урядові документи. Найбагатший матеріал для вивчення ойконімії Тернопільської області містять: 1. Жерела до історії України-Руси, за ред. М.Грушевського; 2. Архив Юго-Западной России;

3. Akta grodzkie i ziemskie; 4. Archiw Sanguszków; 5. Zbiór dokumentów małopolskich; 6. Źródła dziejowe та ін. Виняткову цінність для вивчення ойконімії України мають також рукописні матеріали, які зберігаються в ЦДІА України у Львові та Києві, а також у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.

Коли йдеться про визначення часу виникнення конкретного поселення, то ми, на відміну від багатьох дослідників, при визначенні часу заснування того чи іншого поселення беремо до уваги не лише час фіксації його назви у конкретній писемній пам'ятці, але й ряд інших чинників. Зрозуміло, що найвагомішим доказом існування конкретного поселення є фіксація його назви в конкретному документі, однак слід при цьому враховувати й інші фактори. По-перше, якщо поселення уперше фіксується документом у статусі міста, то, зрозуміло, що час виникнення й існування його слід відсунути в глиб віків щонайменше на 50-100 років. До того ж слід мати на увазі ще й такий факт: щоб конкретне поселення було зафіксоване в певному документі, воно мусить проіснувати не один десяток років і стати примітним, важливим для громади (тут ми не вказуємо на те, що окремі документи можуть називати час заснування того чи іншого поселення; насправді ж найчастіше йдеться про відновлення його після тривалого запустіння чи спалення). По-друге, якщо у першофіксації назва конкретного поселення вживається з атрибутом, наприклад, м. Великий Кіцмань, молд. Коцманул маре (1413 р.), то це означає, що немалий період часу це поселення існувало одноосібно як село *Кіцмань*, а щойно згодом воно стало містом, і тільки пізніше виникло інше однойменне поселення, а первісний населений пункт м. *Кіцмань* почали називати *Великим Кіцманем*. Виходить, що перш ніж це місто уперше було зафіксоване в 1413 р. під вказаною назвою, мусило минути щонайменше 100-150 років. Першофіксація назви конкретного населеного пункту не означає його часу заснування. По-третє, час виникнення відповідного населеного пункту слід відсунути в глиб віків, якщо в документі уперше зафіксована не назва самого поселення, а найменування конкретної особи у прикметниковій формі, яке утворене від назви цього поселення. Так, у ряді документів з поч. ХУ ст. згадується свідок *Кривотульський*, а назва самого села *Кривотули* уперше зафіксоване лише в кінці цього ж століття. До сказаного слід також додати, що вагомим доказом архаїчності конкретного поселення є виявлені на його території давні археологічні знахідки, зокрема давньоруські чи ще раніші городища, місця поховань. Зрозуміло, що при цьому враховується незмінність назви цього поселення.

Ще одним важливим доказовим свідченням архаїчності визначеного поселення є його назва, точніше структурно-словотвірна її будова. Якщо назва поселення утворена за допомогою ще праслов'янського суфікса *-*jь*, що використовувався при творенні назв поселень лише до поч. XIII ст. і виражав приналежність, а до того ж твірною основою такого топоніма є давньослов'янське/ давньоукраїнське композитне ім'я, то таке поселення, поза всяким сумнівом, виникло ще в княжий період. Власне враховуючи викладені вище фактори, ми й розглядаємо найдавніші ойконіми Тернопілля.

У літописах Київської Русі, в т. ч. й “Літописі Руській” (К., 1989), зафіксовано більше десяти ойконімів з території Тернопільщини. Вони є різної структури й словотвірної будови, але всі вони належать до давніх моделей. Найдавнішими серед них, без сумніву, є ті, які утворені від дсл./ дукр. композитних і відкомполитних імен дохристиянського періоду за допомогою праслов'янського за походженням суфікса *-*jь* (*-*j-e*, *-*j-a*). До таких ойконімів належать *Збараж* (*Събыражь*), *Теребовль*, *Домомира Печера*. Оскільки найбільшим і найважливішим у суспільно-економічному, політичному та культурному відношенні було тоді місто *Теребовль*, а до того ж його назва є найраніше зафіксована в літописі, тому й аналіз ойконімів Тернопільщини розпочинаємо саме від цієї назви.

Місто *Теребовль* уперше згадується в 1097 р. – князь Всеволод віддав його князю Василькові: *Теребовль* Василкови...и сѣде Василко *Теребовли* (ПСРЛ II Лавр., 257, 267); ...иде к *Теребовлю* (1153 ПСРЛ II Ип., 231). Як бачимо, назва цього міста у літописі вживається переважно в чоловічому роді, а в значно пізніших польськомовних документах вона вживається лише у формі жіночого роду з конкретними фонетичними ознаками польської мови. Характерно, що прикметник, який утворений від назви міста і послідовно вживався в усіх українськомовних текстах аж до другої світової війни, теж утворено від форми чоловічого роду – *теребовельський*, а в польськомовних текстах – від форми жіночого роду – *теребовлянський*. Останній варіант прикметника тепер вживається як офіційний. З приводу походження назви цього міста в науковій літературі існують дуже різні думки. На жаль, навіть в академічних українсько- і російськомовних наукових працях цей ойконім виводять від апелятива *теребити* “розчищати площу від чагарників, дерев” [ЕС, 157], аналогічно В.Нерознак [Нер., 168-169], В.Никонов [Ник., 415]. Таке тлумачення походження цієї назви є неприйнятним насамперед тому, що ні в українській, ні в жодній іншій слов'янській мові назви поселень не утворюються безпосередньо від дієслів. Першим, хто правильно вказав на відантропонімне походження цього ойконіма був краєзнавець Ян

Галічер. Він написав, що назва *Теребовль* означає “власність *Теребова*, сина *Тереба*“ [Hal., 255]. Про відантропонімне походження цієї назви писав і Я.Рудницький, але твірною основою її вважав антропонім *Тереб*, а саму назву утворено за допомогою суф. *-ов*, “розширеного нейтрально-структурним формантом *-л-я*” [Рудн., 140]. Що це за формант і яке його словотвірне значення невідомо. Насправді ж цей ойконім утворено від дсл. /дукр. імені **Теребов*, що є усічено-суфіксальним варіантом композитного імені **Теребовит*, пор. ст. чес. *Třebovít*, слов. *Trebivit* [Sv., 89], пол. *Trzebowit* [Mal. B, 120], за допомогою архаїчного суфікса *-*jь* зі значенням приналежності. При сполученні цього форманта з фінальним приголосним основи імені *-в-*, у відповідності з фонетичними законами давньоукраїнської мови на місці *-j-* з’являвся після губного приголосного епентетичний *-л-*, звідси *Теребов* + **jь* > *Теребовль*, пор. аналогічні назви *Путивль*, *Судовль*, *Ярославль*. Таке ж явище мало місце і в загальних назвах: *земля*, *люблю*, *славлю*.

Утвореним за допомогою цього ж суфікса і відантропонімним за походженням є ойконім *Збараж*. Ця назва міста, яке розташоване на р. Гнізна (л. пр. Серета), вперше зафіксована в Іпатському літописі під 1214 р.: *Лесько воева...около Збыража (збаряжа)* (ПСРЛ II Ип., 730). У писемних пам’ятках з ХУ ст. і наступних століть послідовно вживається сучасна назва *Збараж*: *Дмитрь Збаражь* и *Вишневецъ збудоваль* (1401 ЕС, 15). Ойконім утворено від дсл. /дукр. композитного імені **Збирад*, пор. ст. чес. *Sbyslav*, **Sbyrad*, ст. пол. *Zbygniew*, *Zbywoj* [Mal. B, 73] та ін., за допомогою архаїчного суфікса *-*jь*, що виражав приналежність. При поєднанні цього суфікса з фінальним приголосним основи *-д* імені *Збирад*, останній за фонетичними законами давньоукраїнської мови закономірно змінився на *-ж*: *(И)збирад* + *-*jь* > *(И)збираж* > **Збираж* > *Збараж*. Зміна кореневої фонемі *-и* на *-а* виникла в результаті регресивної асиміляції в системі голосних, пор. *богатий* > *багатий*, *горячий* > *гарячий*, *кожан* > *кажан* і под.

У науковій літературі назва м. *Збаража*, як і *Теребовля*, має різні, нерідко далекі від істини тлумачення, напр.: “від псл. *bara* “болото”, пор. укр. *бар* “мокре місце між горами” + преф. *з-*” [Нер., 76], однак автор не вказує, яке словотвірне значення виражали в цьому випадку префікс *з-* і суфікс *-аж*, а також ойконім в цілому. Відомий російський ономаст В. Никонов виводив цю назву від імені, (але не називає його) і суфікса *-еж* (!) [Ник., 145]. Правильно визначили походження цього ойконіма Л.Масенко [ЕС, 151] і С.Роспонд [Росп., 75].

До найдавніших засвідчених у літописі топонімів з території Тернопільщини, що утворені за допомогою суфікса *-*j-а*, належить назва

Домамира печера: Ростислав...поиде на Галич и пришед ко *Печери Домамири* [1241 ПСРЛ II Ип., 793]. Де знаходилася ця *Печера*, як шукати сліди цього поселення невідомо. Свого часу Д.Зубрицький уважав, що в літописі помилково замість назви *Домажиря печера* написано *Домамира* і цей ойконім слід ідентифікувати з с. Домажир, що на Львівщині [Зубр. III, 138], аналогічно ідентифікує й локалізує згаданий в літописі топонім перекладач “Літопису Руського” (К., 1989) Л.Махновець. Однак таке припущення названих учених не має жодного підтвердження. У той же приблизно час в літописі згадується воєвода *Домамѣричъ* Юргій [1224 ПСРЛ II, 742]. На території Тернопільщини є с. *Домаморич(і)*, з яким свого часу ідентифікував назву *Домамира печера* О. Купчинський [Купч., 119]. Уважаємо, що для такої ідентифікації цих назв, враховуючи їх структурно-словотвірну відмінність, а також ландшафтно-рельєфні умови самого села, немає достатніх підстав.

Найархаїчнішими ойконімами Тернопільщини є також ті, які хоча й не зафіксовані в давньоруських літописах княжої доби, але вони походять від дсл./ дукр. композитних і відкомполітичних імен і утворені за допомогою ще праслов'янського за походженням суфікса *-*jь(-*j-e, -*j-a)* зі значенням приналежності. Таких назв в ойконімії Тернопільщини більше десяти, але ми розглянемо лише окремі з них.

Місто *Бучач*, що розміщене над р. Стрипа, уперше згадується в писемних пам'ятках з 1379 р.: *Buczacz* [1379 AGZ V, 18], хоча час виникнення цього поселення слід датувати не пізніше X-XIII ст., пор. ще: із *Буч(ч)*, з *Боучача* (1420, 1422 ССУМ II, 133).

Назва цього міста, на нашу думку, походить від дсл./ дукр. імені **Бучак*, що є усічено-суфіксальним варіантом давнішого композитного імені з компонентом *Бу(д)-*, *Бу(т)-* на зразок: *Будивои*, *Будимирь*, *Бутовить* (Мор., 29-30) і архаїчного суфікса *-*jь*: *Бучак* + *-*jь* > *Бучач*. У відповідності з фонетичними законами давньоукраїнської мови фінальний приголосний основи імені *-к* при поєднанні з суфіксом *-*jь* закономірно змінився на *-ч*. Антропоніми на *-ак*, що утворилися від композитних імен, зафіксовані в різних слов'янських мовах, напр.: ст. чес. *Dobrak* < *Dobroslav*, *Hodak* < *Hodimir*, *Hostak* < *Hostislav*, *Šilák* < *Jinošil* [Sv., 133, 170], ст. пол. *Borak*, *Budak*, *Mirak*, *Wojdak* (Mal.S., 105-106.). Антропонім **Бучак* міг виникнути в результаті дуже частого усічення постпозиційного компонента *-voi* (*Будивои*), *-vit* (*Будовит*), *-mir* (*Будимир*) разом з кінцевим складом першого компонента *-ди-*, *-то-*, а до збереженої частини першого компонента було додано суфікс *-ч-*, що, найімовірніше, як стверджують дослідники найдавнішої антропонімії, виражав демінутивність, пор. ст. чес. *Buč* < *Budimir*, *Čuč* < *Čudomir*,

Mič < *Miroslav*, *Rača* < *Radislav* [Sv., 138], ст. пол. *Brocz(ek)* < *Bronisław*, *Racz(ek)* < *Radosław*, *Sęcz(ek)* < *Sędziwoj* [Mal.S., 46-47] та ін. Згодом до цього варіанта імені *Буч*, пор. давні *Буч*, *Буча* (Мор., 31) був доданий ще часто вживаний у давнину суфікс *-ак*, звідси: *Буч* + *ак* > *Бучак* + *-*jь* > *Бучач*. М.Худаш назву м.*Бучач* виводив від антропоніма **Бучайко*, що міг бути варіантом імені **Бучай*, яке є усіченим варіантом слів'янського імені **Богучай*, пор. ст. чес. *Dobročaj* (Sv., 73). Після приєднання архаїчного суфікса *-*jь* до імені **Бучайко*, кінцевий приголосний основи імені палаталізувався і змінився на *-ч-*, а кореневий приголосний *-й* чомусь пропав, причина занепаду його невідома [Худ. 98-99].

До найдавніших поселень Тернопільщини, без сумніву, належить колишнє місто, а сьогодні село *Жизномир*, розташоване біля р. Стрипа. Уперше його назва зафіксована в документах поч. ХУ ст. у формі: *Szysnomirz* (1427 ZDM VII, 228) з оглушенням початкового дзвінкого *-ж-* до *-ш-*, в іншому записі з ХУ ст. ця назва зафіксована у варіанті *Zysnomirz* [1457 AGZ XII, 247]. У польськомовних джерелах з ХУІІ ст. нерідко спостерігається фонетичний запис назви з оглушенням фінального приголосного *-rz* до *-sz*: *Zisnomysz* (1578 ŽD 18/1, 87). Писемні пам'ятки, писані латинською чи польською мовами, подають численні фонетичні, іноді й морфемні варіанти українських назв поселень. Назву міста *Жизномир* утворено від дсл./ дукр. композитного імені *Жизномир*, пор. ст. чес. *Ziznomir* [Sv., 93], дсл. *Жизнава*, *Жизната* [Мор., 85], за допомогою архаїчного суфікса з посесивним значенням *-*jь*. У польськомовних документах фінальний приголосний імені *-р* (*г*) при поєднанні з суфіксом *-*jь* палаталізувався і змінювався на *-rz* а в українськомовних пам'ятках фінальний м'який *-р* у цій назві зазнав депалаталізації, тому вона звучить як *Жизномир*.

До найдавніших поселень Тернопільщини однозначно слід зарахувати й поселення *Рукомиш* над р. Стрипа, назва якого уперше фіксується в документах ХІV ст.: *Rukomesche* (1379 AGZ V, 19); *de Rukomesze* (1421 AGZ II, 68); *Rukomysz* (1453 AGZ XII, 2562). Ми погоджуємося з М.Худашем, який вважав, що фіксована назва є деформованим варіантом давнішої назви поселення *Рукомишль* [Худ., 84]. Ойкосім утворено від дукр. композитного імені **Рукомисл* за допомогою архаїчного посесивного суфікса *-*jь*. При поєднанні цього суфікса з фінальним приголосним імені *-л*, відбулася палаталізація і приголосного *-л*, і попереднього приголосного *-с-*, в результаті цього приголосний *-с-* змінився на *-ш-*. Первісне значення цього ойконіма “*Рукомишль* (двір чи інший об'єкт)”. Ім'я **Рукомисл* не зафіксоване в жодному з відомих нам ономастиконів, але його існування підтверджують інші композитні імена з такими ж

компонентами, пор. *Рукослав* [Пач., 88], *Будиславъ, Добромисль* [Мор., 29, 73] і под.

Враховуючи висловлені вище чинники, до найдавніших поселень Тернопільщини ми зараховуємо також с. *Урмань* над р. Гнила Липа. Уперше назва цього села засвідчена у писемних пам'ятках в середині ХУ ст. у фонетичному варіанті *Horman* [1445 AGZ II, 123]. Дослідник ойконімії Тернопільщини Ян Залеський свого часу написав, що назва цього поселення згадується ще в кінці ХІУ ст., однак дослідник не подає ні джерела, ні дати фіксації цієї назви, ні варіанта самого ойконіма. Пізніші джерела з ХУ ст. фіксують цей ойконім з протетичним г- або без нього, але майже завжди з кореневим –у (лат. –u-): *Hurmayn, de Hurman* [1491 AGZ XV, 2144]/ *de Urmayn* [1498 AGZ XV, 982]. Про давність цього поселення, про його виникнення не пізніше ХІІІ-ХІУ ст. свідчить той факт, що у середині ХУ ст. часто згадується шляхтич Іван Гу(о)рманський: *Johanne Hormansky* [1476 AGZ II, 221] або *Johanne de Hurmayn*. Для того, щоб назва поселення послужила твірною основою для творення найменування конкретної особи, цей населений пункт мусив бути загальновідомим для широкого кола людей, які часто виступали свідками при підписанні різного типу юридичних документів, що їх готували в королівських канцеляріях, а підписував король.

На нашу думку, назва поселення *Урмань* походить від дсл./ дукр. композитного імені *Урман* і архаїчного суфікса *-*ъ*, що виражав посесивність. На використання саме цього ойконімотворчого форманта вказує м'який фінальний приголосний ойконіма *Урмань*. Давньоукраїнське (давньослов'янське) композитне ім'я **Урман* складається з двох компонентів: перший з яких *Ур-*, на думку Ф. Міклошича, означав “пан, dominus”. Він часто вживався в давні історичні часи в іменах: *Урмень, Уромъ, Урошь* [Мор., 197], а другий компонент *-ман* “манити, обіцяти”. Назви з початковим *У-* широко вживаються у слов'янській антропонімії, пор.: *Убинъга, Убиславъ, Убичестъ, Унебожь, Уневить, Унеславъ, Устои, Утъхъ* та ін. Компонент *-ман* може вживатися як у пост-, так і препозиції, пор. *Маниславъ* і *Радманъ* [Мор., 118, 163] Від давньоукраїнських композитних і відкомполітичних імен утворено в Україні цілий ряд ойконімів: *Єсманъ, Кіцманъ, Кічманъ, Корманъ, Уманъ, Цуманъ* і ін.

До відантропонімічних найдавніших ойконімів Тернопільщини ми зараховуємо й назву колишнього міста *Ярослав*, яке з ХУІ ст. називається с. *Жабинці*, що розташоване над р. Нічлава. Уперше назва цього поселення фіксується історичними джерелами у ХУ ст. з означенням *старий*: *Stary Jaroslaw* in *Skalensi* [1469 ŽD 18/1, 53], що однозначно свідчить про давність цього населеного пункту. В інших документах ХУ

і першої половини XVI ст. назва цього поселення вживається без будь-якого означення, але уже у статусі села: *Jaroslav* [1471 AGZ XII, 345; 1542 AGZ XIX, 164]. З другої половини XVI ст. це село починає іменуватися подвійною назвою: *Jaroslav alias Zabince* [1565 AGZ XIX, 184]. Сьогодні вживається лише назва *Жабинці*. Заміна давнішої назви новішою відбулася, напевно, через зруйнування міста татарами (турками) і пізніше його запустіння.

Назва міста *Ярослав* у давніх українських писемних пам'ятках, напевно, фіксувалася з фінальним -ль – *Ярославль*, як *Путивль*, *Теребовль*. Однак документи, писані латинською чи польською мовами, не фіксують цього, властивого лише українській/ російській мовам форманта, пор. м. *Ярослав* на території сучасної Польщі. Ойконім *Ярослав* утворено від дукр. композитного імені *Ярослав* за допомогою архаїчного суфікса -*jъ, що виражав приналежність поселення особі, ім'я якої зафіксоване в основі його назви. Сучасна назва населеного пункту *Жабинці* походить від патроніма *жабинці* “нащадки чи піддані особи, патрона з іменем *Жаба*”.

У давньоруських літописах зафіксовано ще кілька назв населених пунктів, які розташовані на території Тернопільської області. Це назви сучасних міст *Кременець* (давніше *Крем'янець*), *Шумськ*, м. *Микулин* (можливо, сучасне містечко Микулинці), м. *Вигошів* (сучасне с. *Вишгородок*), м. *Моклеков* (воно знаходилося десь приблизно між *Теребовлем* і *Збаражем*), м. *Стожок* (= с. *Стіжок* Шумського р-ну), с. *Гарбузович* (*Ярбузовичі*) на місці сучасного с. *Гарбузів* Зборівського району та ін. За браком місця, ні їх, ні ще цілого ряду інших архаїчних ойконімів нашого краю ми не аналізуємо у сьогоднішній статті.

Завершуючи, хочемо відзначити, що дослідження архаїчних ойконімів конкретної території дозволяє додати нові дані про час її заселення, а вивчення певних відантропонімних ойконімів дозволяє також виявити окремі дохристиянські композитні та від композитні імена, якими користувалися наші далекі предки, напр.: *Домамир*, *Жизномир*, *Рукомисл* та ін.

ЕС –Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. – Київ: Наук. думка, 1985. – 253 с.

Зубр. –Зубрицький Д. История древнего Галичско-Русского княжества. ч. III. – Львов, 1855. – 314 с.

Купч. –Купчинський О.А. Двочленні географічні України на -*ъ (Матеріали до українського топонімичного словника)// Питання історії української мови. – Київ: Наук. думка, 1970. – С. 101-129.

Нер. –Нерознак В. названия древнерусских городов. –Москва: Наука, 1983. –207 с.

Ник. –Никонов В.А. Краткий топонимический словарь. – Москва: Мысль, 1966. – 509 с.

Пач. –Пачич І. Именослов или речник личны имена разны народа славенски. – Будим, 1828. – 114 с.

ПСРЛ –Полное собрание русских летописей. Т.І-ІІ. – Москва, 1962.

Росп. –Роспнд С. Структура и стратиграфия древнерусских топонимов// Восточнославянская ономастика. – Москва: Наука, 1972. –С. 9-89.

Худ. –Худаш М.Л., Демчук М.О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення). – Київ: Наук. думка, 1991. – 267 с.

AGZ –Akta grodzkie i ziemskie, t.1-25. – Lwów, 1868-1918.

Hal. –Haliczer J. Słownik geograficzny. –Tarnopol, 1935. –141 s.

Mal. B. –Malec M. Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych. – Wrocław etc.: PAN, 1971. – 186 s.

Mal. S. –Malec M. Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych. – Wrocław etc.: PAN, 1982. – 220 s.

Rud. – Rudnicki J. O nazwie miejscowej Trembowla// Język polski, 1937, s.134-140.

Sv. –Svoboda J. Staročeská osobní jmena a naše příjmení. – Praha: Naklad-ví ČSAV, 1964. – 317 s.

ZDM –Zbiór dokumentów małopolskich, t.1-8, Warszawa, 1965-1976.

ŹD –Źródła dziejowe, t. 18. Cz. 1. –Warszawa, 1902.

Viele Ortsnamen der Region Ternopil gehören zu den ältesten nicht nur in vom uns erforschten Gebiet, sondern selbst in der ganzen Ukraine. Wir haben in der Oikonymie der obenerwähnten Gegend eine Reihe von Ortsnamen entdeckt, die noch zu Zeiten vom Kyjiver Reich entstanden sind. Zu solchen Namen zählen in erster Linie diejenigen, die in Litholysen der Fürstenperiode erwähnt sind, sowie auch diejenigen, die auch in späteren schriftlichen Denkmälern (historischen Quellen) fixiert worden sind, die aber von altslavischen (altukrainischen) vorchristlichen Namen mit Hilfe von archaischen toponymbildenden Formanten gebildet wurden, und auch anderen Merkmalen, die diese Namen mit der Fürstenperiode verbinden.

Schlüsselwörter: Oikonym, Toponym, Antroponym.